

2

Fascículo

Nivel: inicial

RUTAS DEL APRENDIZAJE

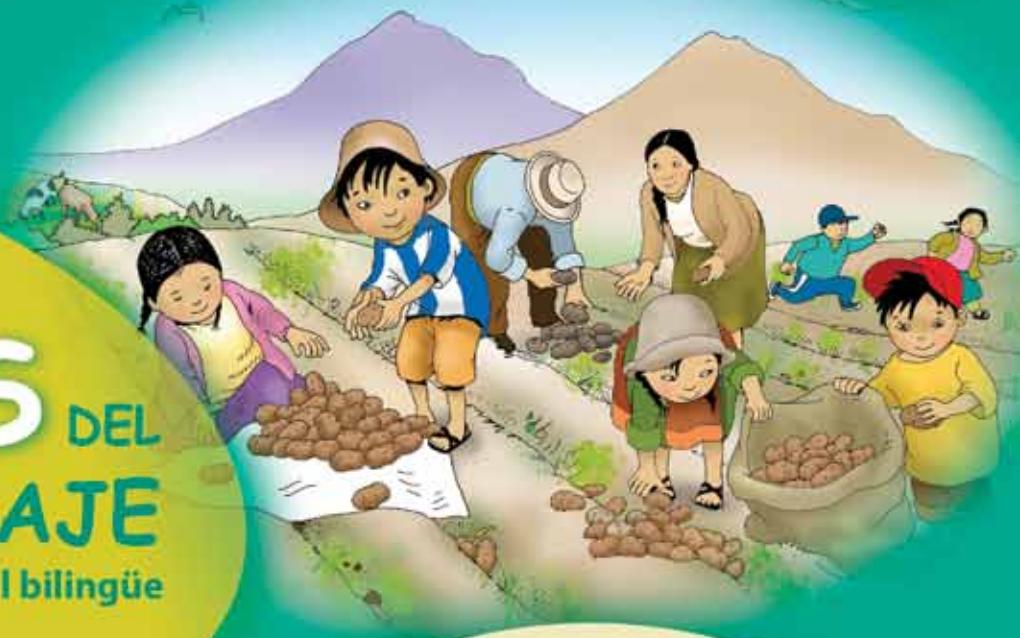
En educación intercultural bilingüe

QUECHUA COLLAO

Movilización
nacional por la
mejora de los
aprendizajes

3, 4, 5 Watayuq
qhichwa qullaw
wawakuna
yachanankupaq

DOCUMENTO DE TRABAJO

PERÚ

Ministerio
de Educación

Viceministerio
de Gestión Pedagógica

Dirección
General de Educación,
Intercultural, Bilingüe y Rural

PERÚ PROGRESO
PARA TODOS

INDICE

Yachachiq masillay	3
--------------------	----------

1. Antimanta wawakuna	5
-----------------------	----------

2. Calendario comunal nisqa	7
-----------------------------	----------

3. Ayllupa kawsaynin: "papa hasp'iy"	11
--------------------------------------	-----------

1- Papa hasp'iyipi yanapakusunchik	12
------------------------------------	-----------

2- Papa mamaman qillqasunchik	16
-------------------------------	-----------

3- Papata waqaychananchikpaq akllasunchik	20
--	-----------

4- Wathiyata rurasunchik	24
--------------------------	-----------

5- Papa hasp'iyipi yanapakusqanchikmanta rimarisunchik	29
---	-----------

Yachachiq masillay

3, 4, 5 watayuq wawanchikkuna Educación primaria nisqaman chayanankupaq allinta yuyayninkuta, rimayninkuta, yachayninkuta pukllaspa, takispa, tususpa ima qispichinanku.

Wawanchikkunaqa kawsayninkupi, siminkupi ima allinta rimanku, munasqankuta mañakunku, pukllankupas. Chay raykun siminkupi, paykunawan rimananchik, kawsayninkumantapacha yachaykunata uqarispa allin runa kanankupaq hinallataq allin kawsayta aypañankupaq yachachinanchik.

Kay qillqa mayt'uqa llamk'aykunata
haywarisunki chayman hina qampas,
calendario comunal nisqa
aylluykiman hina, wawakunaq
munasqanman hina
llamk'anaykipaq.

¡Qanpas munaychata
llamk'allawaqmi!.

1. ANTIMANTA WAWAKUNA

¿Antimanta wawakunari imaynan kanku?

- Wawakunaqa, ima ruraykunatapas qhawachkallanku, chay raykun qhawaspalla yachanku
- Wasinkumanta imaymana yachaykunata apamunku, chay yachaykunatan yachay wasipi allinta qispichinanchik.
- Yanapakuytan yachanku, ayllunkuman hina allin kawsaypi tiyanku.
- Llaqtankupa kawsayninkupi yachaykunata, chaskispa yachanku, hinallataq huk llaqtakunaq yachayninkutapas yachanku.
- Iskay simipi rimanku, runa simipi hinallataq castilla simipipas, chay simikunapin munasqankuta rimanku hinallataq hukkuna munasqankutapas yachanku.

¿Imaynatam antimanta wawakuna yachanku?

- Paykunaqa qhawaspa, takispa, pukllaspa, ruraspa, yanapakuspa, tapupakuspa ima yachanku.
- Tayta mamankuwan, kuraqninkuwan, sulk'ankuwan, pacha mamawan rimaspa, pukllaspa ima yachanku.
- Ayllunpa imaymana ruraykunapi, imaymana yachaykunata kawasayninkumanhina yachanku.
- Pukllaspa, pukllayqa allinpuni wawakunapaqqa, pukllaspan imaymanata yachanku, imaymana ruraykunata yachapayanku, kawasyninkutapas astawan riqsipayanku.

¿Imakumatam yachay wasipi llamk'ananchikpaq yachananchik?

- Wawakunaq kawsayninkuta, rimayninkuta ima riqsiyta
- Ayllupa allin ruraykunata, hinallataq sasachakuykunata.
- Pacha mamanchikpa kawsayninkunata.
- Calendario comunal nisqapi ruraykunata, kawsaykunata ima.
- Tayta mamakunaq mañakuyninkuta.
- Wawakunaq munasqankuta.

2. CALENDARIO COMUNAL NISQA

Kay calendario communal nisqapin paray ukhu, ch'akiy ukhu pachakunapi imaymana llamk'aykuna, yachaykuna kachkan, chaymanhina anti runaqa kawsayninta qhawarin. Kaypin chakrata, uywata, imaymana t'ikakunata uywanchik, paykunapas ñuqanchikta uywawanchik, hinallatqmi takinchik, tusunchik, yachanchik ima.

Kay Calendario communal nisqa rurananchispaqqa tayta mamakunawan, hinallataq yachaqkunawan yanapachikunanchik, paykunan allinta yachanku. Chayqa, yachay wasipi kay kawsaykunata, yachaykunata uqarispa allin kawsay kananpaq qispichinanchik.

Kay calendario communal nisqaqa kayhinatan yanapakun:

- Yachay wasi llamk'anapaq pacha qhawariyta
 - Llaqtakunapa yachayninta qispichin.
 - Yachay wasipi, pacha mamawan hinallataq runakunawan allin kawsayta.
 - Yachay wasikunawan, ayllukunawan ima allin kawsaypi, llamk'ayta.
 - Yachay wasipi wawakunawan sumaq llamk'ayta.
-

¿Imakunatan calendario comunal nisqa rurananchikpaq qhawarinanchik?

- Paray ukhupi hinallataq ch'akiy ukhupi rurakuykunata.
- T'ikakunapi, uywakunapi, unupi, hanaqpachapi sananpankunamanta.
- Haywakuykunamanta.
- Musquykunamanta.
- Chakrapi llamk'aykunamanta.
- Raymikunamanta.
- Mikhuykunamanta.
- Tusuykunamanta.
- Killamanta, intimanta.
- Paramanta, phuyumanta, chikchimanta.
- Pukllaykunamanta.

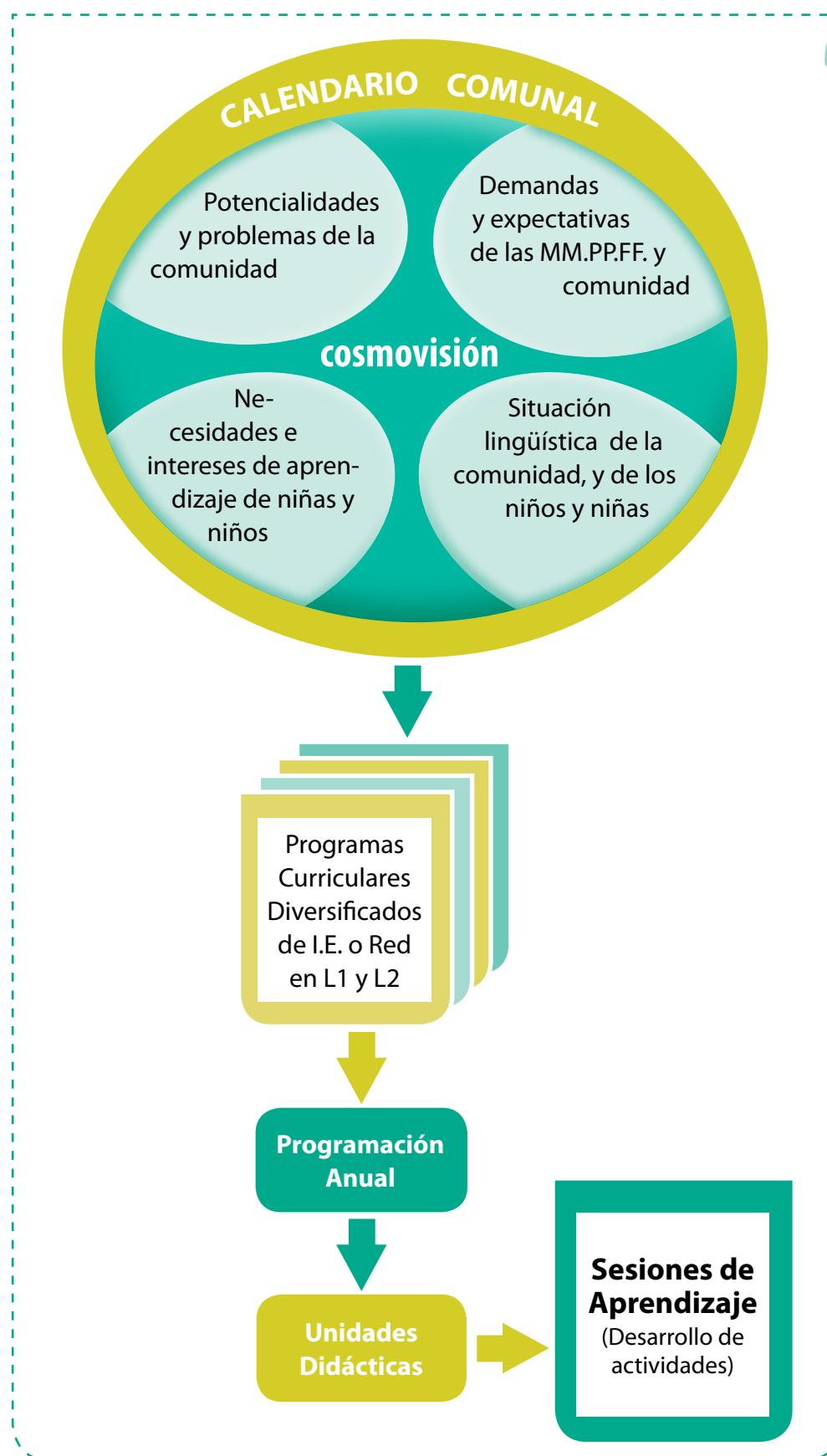
¿Imaynatataq yachay wasipi wawakunawan llamk'arisunchik?

Wawakunawan llamk'ananchispaqqa allintan qhawarinanchik, allchapakunanchik ima, chayqa allintan yachaykunatapas qatipasunchik. Llamk'aykunataqa tayta mamakunawan rurasunchikmanmi, ayllupi umalliqkunawanpas chaykunapaqqa kaykunatan rurasunman:

- Wawakunawan, tayta mamakunawan kuska chakrapi yanapakuyta
- Yachay wasipi, wawakunawan tayta mamakunawan chakra rurayta.
- Material educativo nisqata tayta mamakunawan, wawakunawan ayllupi kawsayninkunawan rurayta
- Yachachiq yachay wasipi yachayninkunata wawakunaman riqsichiyta.
- Pacha mamapi sananpankuna ñawinchayta; t'ikakunapi, unupi, hanaqpachapi, uywakunapi, phuyupi, parapi, wayrapi, uywakunaq waqyninpi, p'achakunapi, mikhunakunapi ima.

Concreción curricular

3. AYLLUPA KAWSAYNIN: “PAPA HASP’IY”

Papa hasp’iyqa, yaqa abril, mayo, junio killakaman rurakun, kay llamk’aykunaqa sapanka ayllukunaq kawsayninman hina rurakun. Chayqa, ñuqanchikpas hinatan yachay wasinchikkunapi wawanchikkunawan llamk’arisunman. Kay ruraykunapin imaymanata wawakuna yachanku.

Nº	LLAMK’AYKUNA	YACHAY TAQIPÍ ASWAN YACHAYKUNA
1	Papa hasp’ipyi yanapakusunchik	Personal Social nisqa
2	Papa mamaman qillqasunchik	Comunicación escrita nisqa
3	Papata waqaychananchikpaq akllasunchik	Matemáticas nisqa
4	Wathiyata rurasunchik	Ciencia y Ambiente nisqa
5	Papa hasp’ipyi yanapakusqanchikmanta rimarisunchik	Comunicación oral nisqa

Nº 1 LLAMK'AY : “PAPA HASP'IYPI YANAPAKUSUNCHIK”

Kay llamk'ayqa allinmi wawakunapaq, chaypin imaymana yachaykunata yachanku; papa haspi'ya, wathiya rurayta, papa akllayta, papa wachaychaymanta ima.

Yachay/Atina	Yachay /Atina qatipanapaq		
	3 wata	4 wata	5 wata
Ayllunpa hina-llataq wasinpa rurayninkunapi yanapakun.	Papa hasp'iyo qallarinapaq pacha mamaman haywakuyta qhawan. Hasp'isqa papakunata huñuspa yanapakun.	Papa hasp'iyo qallarinapaq pacha mamaman haywakuyta qhawan. Hasp'isqa papakunata huñuspa yanapakun.	Papa hasp'iyo qallarinapaq pacha mamaman haywakuypi allinta uyarin. Papata hasp'ispa yanapakun.
Runa kaynin	Llaqtanpa kawsayninkunta, yachayninkunata ima chaninchan..		

Ruranapaq wakichikuy

- Chakrayuqkunata papa hasp'iypa yanapakunanchispaq mink'akamusunchik.
- Wawakunawan chakraman purinanchikpaq rimanakusuchik.
- Pachata chakrapi yanapakunanchikpaq qhawarikusunchik
- Wasinkumanta rawk'anankunata apamunankupaq wawakunaman mañasunchik.

Ruranapiña llamk'ay

- Wawakunawan tapuykunata ruraspa rimarisunchik:
¿Chakrata riqsinkichik? ¿Chaqraykichik kanchu? ¿Imakunatataq chakrapiri rurakun? ¿Chakraman yanapakuq risunmanchu?

Imaynatas purisunchik, ima pachakaman chakrapi kasunchik, chaykunamanta wawakunawan yuyarisunchik.

- Chakraman purispa, Pacha Mamaq sanapankunata ñawinchasunchik.

¿Imaynataq chakrapa yurankuna kachkan? ¿Imarayku?
¿Imatataq willakamuchkanku? ¿Imaraykutaq yuraq unanchata chakrapi churanku? ¿Imaraykutaq chakrapi q'unyachinku?
¿Imatataq willakamuchkanku?

- Chakraman chayaspa, chakrayuqkunata napaykuspa tapurisunchik:

¿Ima killapin tarpuranki? ¿Imaynataq chakraykita uywarqanki? ¿Imakunatataq chakraykiman sumaq wiñananpaq haywarqanki?.

- Papa hasp'iy qallarinanchikpaq Pacha Mamaman chaqryuqkunawan kuska haywarikusunchik.

- Chakrayuqmanta wachuta hasp'inanchikpaq chaskikusunchik.

Runa kaynin:
Llaqtanpa kawsayninta,
yachayninkunatawan
chaninchan.

**Yachaykuna
qhawarinapaq:**

Papa hasp'iyp*i*
yanapakun.

- Imaynatas chakrayuqkuna hasp'iyyta qallarinku hinaman, wawakunawan kuska rawk'anakunata hap'ispa, papa hasp'iyyta qallarisunchik. 5 watayuq wawakunaqa papata hasp'inqaku, 3, 4 watayuq wawakunataq yanapakunqaku.

- Hasp'iyyta tukuspataq , chakrayuqta añanchayninchikta haywarikusunchik, hinallataq papa hasp'iyp*i* yanapakusqanchikmanta , chakrayuqpa munayninta papapi chaskikusunchik.
- Samarispa, quqawinchikta mikhusunchik
- Chakrayuqkunaman añañinchikta haywarispa, papanchikta q'ipirikuspa yachay wasinchikman kutiripusunchik.
- Yachay wasipi chakraman purisqanchikmanta rimarisunchik.
¿Maytam purirqanchik? ¿imatan rurarcanchik? ¿imaraykutaq Pacha Mamanchikman haywakurqanchik?
- Chakrapi yanapakusqankumanta: 3. watayuq wawakuna siq'inqaku; 4,5 watayuq wawakunataq siq'inqaku chaymanta atisqankuman hina qillqanqaku.

Rurayta tukuspaña

Wasinkupi tayta mamankuman ayllunkuman ima chakrapi yanapakuqankumanta willakunqaku.

Papa hasp'iy yanapakuypi, yachaykunata qhawarispa

¿Ima yachaykunatan qhawarisunchik?		¿Imaynatataq qhawarisunchik?	
Yachay/ Atina	Yachay/ Atina qatipanapaq	Tapuykuna	Qhawaykuna
Ayllunpa hinallataq wasinpa rurayninkunapi yanapakun.	Papa hasp'iy qallarinapaq Pacha Mamaman haywakuya allinta uyarin. Papata hasp'ispa yanapakun.		Chakrapi qhawarinchik sichus wawakuna: - Napaykunku - Ripunankupaq willakunku - Chakrayuqman tapuykunata ruranku: ¿Ima pachapin tarpurqanki? ¿Imaynatataq chakraykita uywarqanki? ¿Imakunatataq rurarqanki chakrayki sumaq kananpaq? - Papa hasp'ipyi yanapakun.

Nº 2 LLAMK'AY :

PAPA MAMAMAN QILLOQASUNCHIK

Yachay/Atina	Yachay /Atina qatipanapaq		
	3 wata	4 wata	5 wata
Munasqanta, rurasqanta ima siminpi willakun.	Rurasqanmanta atisqanmanhina tapuykunata kutichin. Rurasqanmanhina willakun.	Tapuykunata kutichispa riman Ayllunpi ruraykunata ruraspa willakun	Tukuy runakunawan riman. Alyllunpi ruraykunata ruraspa (ñawpaq rurasqata, qhipa rurasqata willakun)
Tukuy qillqa- ykunata atis- qanmanhina qillqan.	Pimanmi qillqanqa chayta nin. Atisqanmanhina papaman qillqanqa.	Imatan, pimantaq qillqanqa chayta willakun. Papaman imatas niyta munan chayta yachachiqninman qillqananpaq nin.	Imatan, piman, hinallataq imapaq qillqanqa chaymanta nin. Huñupi, papaman qillqaykunata, yachachiqninwan qillqachin.
Runa kaynin	Llaqtanpa kawsayninkunta, yachayninkunata ima chaninchan.		

Ruranapaq wakichikuy

- Yachay wasipi llamk'ananchikpaq materialkunata qhawarikusunchik (rapi, qillqana, siq'ina, k'askachina).
- Yachay wasiman hamunanpaq tayta mamata mink'arikusunchik, Imaynatas papaman rimarinku chaymanta willawananchikpaq.
- Llamk'ananchikpaq pachata qhawarikusunchik.

Ruranapiña llamk'ay

- Wawakunawan rimarisunchik:
¿Qamkuna papa mamaman rimariyta uyarirqankichikchu? ¿Ima nispataq papa mamawanri rimanku? ¿Ñuqanchikpaq imataq papa mamari? ¿Imatataq quwanchik? ¿Papa mamanchikman qillqasunmanchu? ¿Pitaq papa mamaman rimaytari yachachiwasunman?
- Mama, utaq tayta chayarqamuqtin sumaqta chaskisunchik, ñawpaq p'unchaypi rurasqanchikta willasunchik.
- Muyuchapi churakuspa tayta mamaman, papa mamamanta rimasqankuta uyarisunchik wawakuna tapuykunatapas rurallankumanmi.

- Chaymanta, uyarisqanchikta wawakunawan rapipi qillqasunchik

Qillqananchikpaqtaq tapuykunata ruraspa yanapakusunchik:

¿Pimanmi qillqasunchik? ¿Imakunatataq papa mamaman nisunman? ¿Imaraykutaq papa mamaman qillqasunman?

Kayhinata qillqasunman.

Atinakunapa qhawariynin.

Imatan, piman, hinallataq imapaq qillqanqa chaymanta riman.

Papa mamaman rimarisunchik (siq'i)

Papa mamallay qammi kanki uywaqniyku, qanmi yarqayniykuta saqsachiwankiku.

Pacha Mamaq sunqunpi wiñanki, wiñanaykipaq parata mañakusaqku, muñawan allchasaykiku, ichhuwantaq p'istusaykiku. Hinallan mirakunki kawsakunki ima kay wawaykikunata uywawanaykikupaq.

Atinakunapa qhawariynin.

Huñupi papaman qillqaykunata, yachachiqninwan qillqachin.

Atinakunapa qhawariynin:

Imata, piman, imapaq
qillqaykunata qillqan
chaymanta riman.

- Qillqayta tukuspataq, wawakunawan kuska
ñawinchasunchik.

Tapusunchik:

¿Pikunamanmi qillqarqanchik? ¿imakunatataq
nirqanchik? ¿imapaqtaq qillqarqanchik?

- Wawakunawan, tapuykunata ruraspa rimasunchik:
¿Huk runakuna qillqasqanchikta qhawanankupaq,
ñawinchanankupaq ima, maypitaq churasunman?
- Hinaqa llamk'asqanchikta llapanku ñawinchanankupaq
pirqapi k'askachisunchik.

Rurayta tukuspaña

- Wasinkupi, tayta mamankuman, kuraqninkunaman
ima, llapa ayllunkunaman yachay wasipi rurasqankuta
willanqaku.
- Huk runakunta qillqasqanchikta qhawanankupaq
mink'akamusunchik.

Papa maman qillqasqanchikta qatipanaspa

¿Ima yachaykunamat qhawarisunchik?		¿Imaynatam qhawasunchik?	
Yachay/Atina	Yachay/Atina qatipanapaq	Tapuykuna	Qhawarinapaq
Tukuy qillqaykunata atisqanmanhina qillqan.	Imatan, piman, imapaq qillqanqa chaymanta nin.	¿Pimanmi qillqasunchik? ¿Imakunatataq papa mamaman nisunman? ¿Imaraykutaq papa mamaman qillqasunman?	
	Huñupi, paman qillqaykunata, yachachiqninwan qillqachin..	¿Pitaq papa mamaman wiñayta yanapan? ¿Maypitaq wiñan? ¿Imatataq papa mama quwanchik? ¿Maypitaq waqaychanchik? ¿Imawantaq allchapanchik? ¿Imawantaq p'istunchik?, etc.	Wawakuna papa mamaman imatas niyta munan chayta yachachiqninman qillqananpaq ninku.
Munasqanta, rurasqanta ima siminpi willakun.	Tukuy runakunawan riman. Alyllunpi ruraykunata ruraspa (ñawpaq rurasqata, qhipa rurasqata willakun).		Tayta mamaman, papa mamaman rimasqanmanta allinta uyarin, tapuykunatapas ruran.

Nº 3 LLAMK'AY :

PAPATA WAQAYCHANANCHIKPAQ AKLLASUNCHIK

Yachay/ Atina	Yachay /Atina qatipanapaq		
	3 wata	4 wata	5 wata
Papa ma-makunata, ayllunkipi kawsaynin-manhina akllan.	Papa mamata huk mikhuykunamanta akllan.	Papa mamaku-nata munay-ninmanhina akllan	Papa mamakunata mikhunapaq, ch'uñupaq, muhupaq, raymipaq ima akllan
	Imatas akllachkan chayta willakun.	Imaynatas papa mamakunata akllan chaymanta willakun.	Imaynatas papa mamakunata akllan, hinallataq imarayku akllan chaykunamanta willakun.
	Rapipi papa mamata atisqanmanhina siq'in..	Rapipi papa mama akllasqanmanhina siq'in,	Rapipi papa mama akllasqanmanhina siq'in, qillqan ima.
Runa kaynин	Llaqtanpa kawsayninta, yachayninta ima chaninchan.		

Ruranapaq wakichikuy

- Ñawpaq p'unchawta tayta mamaman mink'akusunchik papa waqaychaypi yanapakunanchikpaq, chaypaqqa wawakunawan rimanakuspa tayta mamaman kukachata aparisunchik.
- Materiakunata (rapi, siq'ikuna, qillqanakuna, llimp'inakuna) yachay wasipi llamk'ananchikpaq qhawarisunchik.

Ruranapiña llamk'ay

- Tapuykunata ruraspa wawakunawan rimanakusunchik.
¿Wasinchikpi papa mamanchikta waqaychanchikchu? ¿Imaynatataq waqaychanchik? ¿Qamkuna wasiykichikpi, papa mama waqaychaypi yanapakurqankichikchu? ¿Kunan papa mama waqaychaq yanapakuq risunmanchu?
- Wawakunawan papa akllanaman risunchik, chaypi taytawan, mamawan kuska papaq muyuriqninpi churakuspa Pacha Mamaman haywarikuya rurasunchik.

Ama qunqaychu kay haywarikuytaqa rurakun papa mamanchik mana unqunampaq hinallataq kusisqa kawsananpapqmi.

- Papa mama akllaypi, wasiyuq akllasqanmanhina yanapakuya qallarisunchik (wayk'unapaq, raymipaqa, ch'uñupaq, murayapaq, qhatunapaq ima)

Yachay/Atinakuna qhawariyniy:

Papa mamakunata mikhunapaq, ch'uñupaq, muhupaq, raymipaq ima akllan

Yachay/Atina qhawarinapaq.

Imaynatas, imaraykus papa mamakunata akllan chaymanta willakun.

- Akllayta tukuspataq imaynatas akllarqanchik, imaraykus akllarqanchik, imaynatas waqaycharqanchik, maypis waqaycharqanchik chaykunata tapuykunaman kutichispa riqsichisunchik.

¿Imaraykutaq ch'uñupaq papata akllarqanchik?
¿Imaraykutaq murayapaq papata akllarqanchik?
¿Raymipaqrí? ¿Wayk'unapaqrí? ¿Maypitaq waqaycharqanchik? ¿Imaraykutaq hinatari waqaycharqanchik?

- Chaymanta, papa mama akllayta tukuspataq tayta nimusqanmanhina taqikunapi waqaychasunchik.
- Tukuspataq tayta mamata añayninchikta haywarisunchik.

Wakin ayllukunapiqa papa waqaychanataqa taqi ninku, huk kunataq truhi. Icha aylluypipi huk sutin kan chayqa chayta uqarispa llamk'anayki.

Yachay qhawarinapaq

Rapipi papa mama akllasqanmanhina siq'in, qillqan ima.

- Yachay wasiman kutispa rapipi, 3 watayuq wawakuna papa mama akllasqankumanhina siq'inqaku; 4, 5 watayuq wawakunataq siq'inqaku, qillqanqaku ima.

Rurayta tukuspaña

- Wasinkupi imaynatas papa mamankuta akllanku waqaychananku ima, chaykunata qhawanqaku, yachay wasiman kutispataq qhawasqankuta willakunqaku.

Ama qunqaychu, sapanka wasipin kawsayninkumanhina papata waqaychanku, chaymanhina wawakuna willakunqaku.

Papa mama waqaychasqanchikta qhawarisunchik

¿Ima yachaykunatam qhawarisunchik?		¿Imaynatam qhawasunchik?	
Yachay/Atina	Yachay/Atina qatipanapaq	Tapuykuna.	Qhawarinapaq.
Papa mamakunata, ayllunkupi kawsayninmanhina akllan. Hinaspa rapipi akllasqanmanhina siq'in, chaymanta willakun.	Papa mamakunata mikhunapaq, ch'uñupaq, muhupaq, raymipaq ima akllan Imaynatas papa mamakunata akllan, hinallataq imarayku akllan chaykunaman ta willakun.	¿Imaraykun ch'uñupaq papa mamata akllar-qanku? ¿Muryapaqri? ¿Raymikunapaqri? ¿Wayk'unapaqri?.	
Rapipi papa mama akllasqanmanhina siq'in, qillqan ima.			Rapipi, 3 watayuq wawakuna papa mama akllasqankumanhina siq'inqaku; 4, 5 watayuq wawakunataq siq'inqaku, qillqanqaku ima

Nº 4 LLAMK'AY :

WATHIYATA RURASUNCHIK

Atina	Atinakunapa qhawariynin.		
	3 wata	4 wata	5 wata
Llaqtanpa yurankunaq kayninta riqsipan.	Papata mamatahina riqsipan.	Papa mamata, uywakuq, mikhuchikuq, hinallataq hanpikuq mamatahina riqsipan.	Papa mamata, uywakuq, mikhuchikuq, hinallataq hanpikuq mamatahina riqsipan.
Runa kaynin	Papa mamata sumaqta chaninchan.		

Ruranapaq wakichikuy

- Tayta mamata, wathiya rurayta yanapawananchikpaq mink'akusunchik.
- Wathiya rurananchispaq hallp'ata qhawamusunchik (maypi, chakrapi, yachay wasi hawapi, ima)
- Imakunan wathiya rurananchikpaq kanan chaykunata qhawarikusunchik.
- Wawakunawan wathiya rurananchikpaq rimanakusunchik

Ruranapiña llamk'ay

- Wawakunawan tapuykunata ruraspa rimarisunchik
¿Imatan kunan p'unchaw rurasunchik? ¿Pitaq yanapawasunchik? ¿Maypitaq rurasunchik? ¿Imaynatataq yanapakusunri?
- Mink'akusqanchik mamata sumaqta chaskisunchik.
- Wawakunawan, mamawan ima wathiyaq rinanchikpaq rimanakusunchik.

- Ñanta purispa q'awata, utaq llant'ata pallaspa, huñuspa ima wathiyana rurananchikpaq apasunchik.
- Wathiyana pataman chayaspa mamaman hurnu ruranapaq k'urpakunata haywaspa yanapasunchik.
- Imaynatas mama hurnuta ruran, chayta qhawasunchik.

- Hurnuq q'uñichkanankama, mamawan papakunamanta rimarisunchikman.

Tapukunata rurasunman:

¿Imaynataq papakunari? (taksakuna, huch'uykuna, hatunkuna, munaychakuna, ñawisapakuna, sumaqkuna, misk'ikuna)

¿Paykunahinari huk papakuna kanchu? ¿Imaynataq kanku (hak'usapa, unusapa, , muyukuna, chuntakuna, wayk'unapaq, ch'uñupaq, murayapaq, raymipaqaq).

¿Imatataq papari quwanchik? (mikhunawan uywawanchik, hampiwanchik ima)

¿Sichus pampaman urmachisun chayri iman kanman? ¿Papa mamanchikri imaynatataq churakunman?

- Hurnu papa churanapaqña kachkan chayqa, mama papakunata churanqa.
- Imaynatas papata hurnipi p'ampan chaytan makilla qhawasunchik.

Yachay/Atinakunapaq qhawariynin

Papa mamata, uywakuq, mikhuchikuq, hinallataq hampikuq mamatahina riqsipan

- Hurnipi papa wayk'ukunankama mamawan tapukunata ruraspa rimasunchik.
¿Imaynatataq papari wayk'ukunqa? ¿Ima sananpakunapas chayta yachakunapaq karqanchu? ¿Imaraykutaaq q'usñimuptin hallp'awan p'amparanchik? ¿Wathiyatari mayqin killapipas rurasunmanchu?, ima.

- Ña papa chayaqtin; mama hurnumanta papa urqusqanta. maki qhawasunchik.,

Wawakunata tapusunchik:

¿Imaynataq ñawpaq papari qarqan? ¿Kunanri imaynataq kachkan? ¿Imarayku?

- Muyupi churakuspa llapanchik wathiyata kisuyuqta, utaq aychayuqta, ch'aquyuqta ima mikhusunchik.

- Tukuspataq, mamata añayninchikta haywarisunchik, hinallataq papa mamata mikhuna quwasqanchikmanta añaychakusunchik.

- Yachay wasipi wathiya rurasqanchikmanta rimarisunchik.

Wawakuna, rapipi kay tapuykunamanhina siq'inqaku:

¿Imaynataq papacha churakun wikch'urayasqa kaptin? ¿Mikhuchiwaqtinchikri?
¿Hampiwaqtinchikri?

- Llapanku qhawanankupaq pirqapi, rapipi rurasqankuta k'askachinqaku.

Yachay/Atinakunapaq qhawariynin.

Papa mamata, uywakuq, mikhuchikuq, hinallataq hanpikuq mamatahina riqsipan

Rurayta tukuspaña

- Wasimanchayaspawathiya mikhusqankutataytamamankuman willakunqaku.

Wathiya rurasqanchikta qhawarispa

¿Ima yachaykunatam qhawarisunchik?		¿Imaynatam qhawasunchik?	
Yachay/ Atina	Yachay/Atina qatipanapaq	Tapuykuna	qhawariykuna
Llaqtanpa yurankunaq kayninta riqsipan.	Papa mamata, uywakuq, mikhuchikuq, hinallataq hampikuq mamatahina riqsipan.	<p>¿Imarayku papa mamata mikhunchik?</p> <p>¿Ima mikhnakunatan papa mamamanta rurakun?</p> <p>¿Imakunatataq papa mama-tawan ruranchik?</p> <p>¿Imam kanman sichus papa mama-tata urmachisun chayqa?</p> <p>¿Papa mamata mikhullanchikchu, icha ima-paqwan ñuqanchikpaq kan?</p> <p>¿Payri, uwawanchikchu, ham-piwanchikchu?.</p>	Rapikunapi papa mamaman siq'inkunata.

Nº 5 LLAMK'AY :

PAPA HASP'IYPI YANAPAKUSQANCHIKMANTA RIMARISUNCHIK

Atina	Atinakunapa qhawariynin		
	3 wata	4 wata	5 wata
Tukuy ruras-qanmanta willakun	Papa hasp'iypipi rurasqanmanta willakun	Papa hasp'iy p'unchawkunapi ruraykunamanta willakun	Papa hasp'iy p'unchawkunapi ruraykunamanta ch'uyata willakun

Ruranapaq wakichikuy

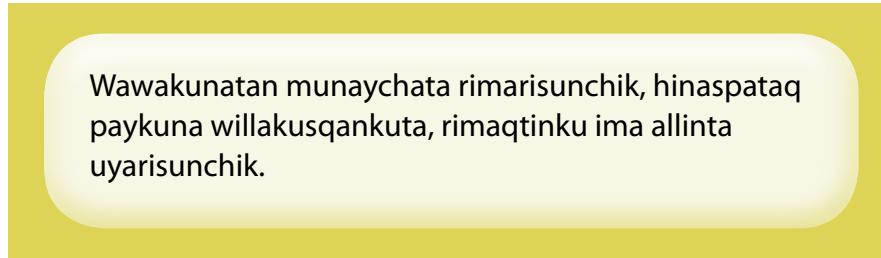
- Ñawpaq p'unchawkunapi llamk'aykunata tukuspa, wawakunaq yanapayninwan papaman qillqasqakunata, siq'ikunata ima huñusunchik .
- Material nisqata qhawarikusunchik (rumichakunata, k'aspichakunata)

Ruranapiña llamk'ay

- Ñawpaq p'unchawkunapi rurasqanchikta wawakunawan kuchka yuyarisunchik, icha kay tapuykunata ruraspa rimasunman:

¿Imakunatan ñawpaq p'unchawkunapi rurarqanchik?, ¿Maytan rirqanchik? ¿Pikunataq papata hasp'irqanku?, ¿Warmikunari imatataq rurarqan?, ¿Qharikunari?, ¿wawakunari imatataq rurarqanku? ¿Imawantaq llamk'arqanku? ¿Imakunatan mikhurqanchik? ¿Imakunatan upyarrqanchik? ¿Imaynatataq pacha mamaman mañakurqanchik? ¿Imaynatataq papa mamaman rimarqanchik? ¿Achkhatachu papata hasp'irqanchik? ¿Imakunatataq, siq'irqanchik, llimp'irqanchik, qillqarqanchik ima?

Yachay/Atinakunapaq qhawariynin
Papa hasp'iy p'unchawkunapi ruraykunamanta ch'uyata willakun

Wawakunatan munaychata rimarisunchik, hinaspataq paykuna willakusqankuta, rimaqtinku ima allinta uyarisunchik.

- Pizarra nisqapi wawakunaq rimasqanta qillqasunchik.
- Wawakunata tapurisunchik:
¿Imaynatataq tukuy rurasqanchikta riqsichisunman? ¿Icha mural hinatachu rurasunman?.
¿Imatataq ñawpaqta rurraqchik? ¿Chaymantari?
¿Qhipamanri?

**Yachay/
Atinakunapaq
qhawariynin**
Papa hasp'iy
p'unchawkunapi
ruraykunamanta
ch'uyata willakun

- Wawakunawan kuchka mural nisqapi tukuy ruraykunata k'askachisunchik.
- Wawakuna qhawarinqaku, hunt'asqachu kachkan manachu.

- Sichus mana hunt'asqachu chayqa, wawakuna siqíspa hunt'achinqaku.
- Mural nisqata rurayta tukuspa, llapanku qhawanqaku, ñawinchanqaku ima.

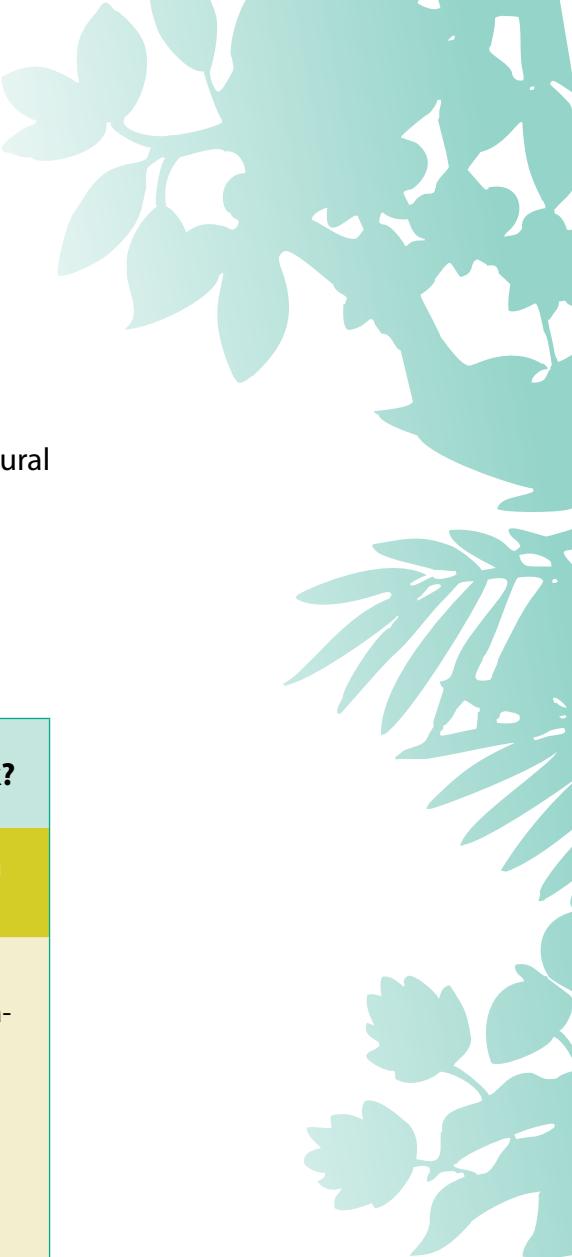

Rurayta tukuspaña

Wasinkupi tayta mamankuwan, hinallataq kuraqninkuta ima mural nisqata yachay wasipi qhawanakupaq mink'akunqaku.

Papa hasp'iy yanapakuypi rimarisqanchikmanta qhawarisunchik

¿Ima yachaykunamatam qhawarisunchik?		¿Imaynatan qhawasunchik?	
Yachay/ Atina	Yachay/ Atina qatipanapaq	Yachay/ Atina	Yachay/ Atina qatipanapaq
Tukuy ruras- qanmanta willakun	Papa hasp'iy p'unchawkunapi ruraykunamata ch'uyata willakun	¿Imawanmi qallarir- qanchik?, ¿Imataq qatiparqan? ¿Chayman- tari?	Wawakuna tukuy rurasqankuta yuya- rinku. Tukuy rikus- qankumanta ima rimarinku. Mural nisqa wawakunaq llamk'ayninkunawan.

Av. De la Arqueología cuadra 2 - San Borja,
telf: 615-5800 Telefax: 223-0325
web: www.minedu.gob.pe